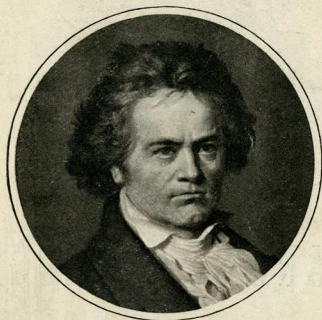

(Pinksteren 1904.)

BEETHOVEN-MUZIEKFEEST

ONDER LEIDING VAN

FELIX WEINGARTNER.

TWEEDE CONCERT

Zondag 22 Mei 1904, 's avonds 8 uur,

MET MEDEWERKING VAN

BRAM ELDERING uit Keulen (*Viool*).

HET ORKEST VAN „HET CONCERTGEBOUW.”

Symphonie N°. 4.

Viool-Concert.

Symphonie N°. 5.

CONCERT-DIRECTIE

„DE NIEUWE MUZIEKHANDEL”. AMSTERDAM.

De PIANO'S en VLEUGELS

JULIUS BLÜTHNER,

PLEYEL,

STEINWEG Nachf.,

UEBEL & LECHLEITER

worden door de eerste toonkunstenaars eenparig onder de **voortreffelijkste** gerekend. Een uitgebreide keuze in **deze uitmuntende** Instrumenten, alsmede andere **gerenommeerde Fabrikaten**, zijn steeds in onze Magazijnen geëxposeerd.

Duwaers' Pianohandel,

Hofleverancier. (L. J. F. DUWAER & J. HESLENFELD).

Rokin 86.

Rokin 86.

AMSTERDAM.

Beethoven-Muziekfeest

CONCERTGEBOUW — AMSTERDAM.

PROGRAMMA

VAN HET

TWEEDE CONCERT

Zondag 22 Mei 1904, 's avonds 8 uur.

ONDER LEIDING VAN

FELIX WEINGARTNER.

MET MEDEWERKING VAN

BRAM ELDERING uit Keulen (*Viool*).

HET ORKEST VAN „HET CONCERTGEBOUW”.

1. **Symphonie No. 4** (Bes gr. t. Op. 60).

a. Adagio. Allegro vivace.

b. Adagio.

c. Scherzo: Allegro vivace. Trio.

d. Allegro ma non troppo.

(Gecomponeerd in 1806.)

2. **Concert** (D gr. t. Op. 61).

a. Allegro ma non troppo.

{ b. Larghetto.

{ c. Rondo.

Voor Viool met Orkestbegeleiding.

(Gecomponeerd in 1806.)

Voor te dragen door den Heer **BRAM ELDERING** uit Keulen.

3. **Symphonie No. 5** (c kl. t. Op. 67.)

a. Allegro con brio.

b. Andante con moto.

{ c. Scherzo: Allegro.

{ d. Finale: Allegro.

(Gecomponeerd in 1807.)

Normaal-Onderkleeding
van
Prof. Dr. G.

gaeger

Eénige
Fabrikanten
W. Benger Söhne
Stuttgart

Hoofdepôt te AMSTERDAM: Kalverstraat 157
K. F. DEUSCHLE-BENGER.

LUDWIG VAN BEETHOVEN.

GEB. 16 DECEMBER 1770. OVERL. 26 MAART 1827.

Uit Beethoven's zoogenaamd „Heiligenstädter Testament“, worde hier overgenomen:

„O ihr Menschen, die ihr mich für feindseelig störrisch, oder misantropisch haltet oder erklärt, wie unrecht thut ihr mir, ihr wisst nicht die geheime Ursache von dem, was euch so scheint, mein Herz und mein Sinn waren von Kindheit an für das zarte Gefühl des Wohlwollens; selbst grosse Handlungen zu verrichten dazu war ich immer aufgelegt, aber bedenket nur dass seit 6 Jahren ein heilloser Zustand mich befallen, durch unvernünftige Aerzte verschlimmert, von Jahr zu Jahr in der Hoffnung gebessert zu werden, betrogen, endlich zu dem Ueberblick eines dauernden Uebels gezwungen, mit einem feurigen lebhaften Temperamente geboren, selbst empfänglich für die Zerstreungen der Gesellschaft, musste ich früh mich absondern, einsam mein Leben zubringen, wollte ich auch zuweilen mich einmal über alles das hinaussetzen, o wie hart wurde ich durch die verdoppelte traurige Erfahrung meines schlechten Gehörs dann zurückgestossen, ... Drum verzeiht, wenn ihr mich da zurückweichen sehen werdet, wo ich mich gerne unter euch mischte, doppelt wehe thut mir mein Unglück, indem ich dabei verkannt werden muss. Für mich darf Erholung in menschlicher Gesellschaft, feinere Unterredungen, wechselseitige Ergiessungen nicht statt haben, ganz allein fast nur so viel als es die höchste Nothwendigkeit fordert, darf ich mich in Gesellschaft einlassen, wie ein Verbannter muss ich leben; ... welche Demüthigung wenn jemand neben mir stand und von weitem eine Flöte hörte und ich nichts hörte, oder jemand den Hirten singen hörte, und ich auch nichts hörte. Solche Ereignisse brachten mich nahe an Verzweiflung, es fehlte wenig, und ich endigte selbst mein Leben — nur sie die Kunst, sie hielt mich zurück; ach es dünkte mir unmöglich, die Welt eher zu verlassen, bis ich das alles hervorgebracht, wozu ich mich aufgelegt fühlte, ... Gottheit du siehst herab auf mein inneres, du kennst es, du weisst, dass Menschenliebe und Neigung zum Wolthun drin hausen, O Menschen, wenn ihr einst dieses leset, so denkt, dass ihr mir Unrecht gethan, und der Unglückliche, er tröste sich, einen seines Gleichen zu finden, der trotz allen Hindernissen der Natur, doch noch alles gethan, um in die Reihe würdiger Künstler und Menschen aufgenommen zu werden.

Directeur: H. C. DE GRAAFF.
KONINGSPEIN 1 (Gebouw „Kosmos”),
AMSTERDAM.

Photographiën van L. v. BEETHOVEN
en FELIX WEINGARTNER zijn uit-
sluitend verkrijgbaar aan bovenstaand
adres en bij „De Nieuwe Muziekhandel”,
Leidschestraat 46.

Koningsplein 1, Amsterdam.

GENERAAL-AGENTEN VOOR NEDERLAND EN KOLONIEN DER

Williams No. 6.

Standard Typewriter.

HANDELS-COPIEER-INRICHTING.

Reparatie-inrichting

ONDERRICHT STENOGRAFIE EN SCHRIJFMACHINE.

Beste adres voor typewriter benodigdheden,
papier etc.

Interc. telefoon 2292.

Vraagt prijscourant.

FELIX WEINGARTNER.

Paul Felix Weingartner (Edler von Münzberg) werd 2 Juni 1863 te Zara in Dalmatië geboren. Op nauw vier-jarigen leeftijd verloor hij zijn vader, verhuisde met zijn moeder naar Gratz, alwaar hij op zeer jeugdigen leeftijd zijne muzikale opleiding begon.

Zijne eerste composities voor piano verschenen als Op. 1—3 in 1880 te Hamburg.

In het volgende jaar werd hij als leerling aan het Conservatorium te Leipzig ingeschreven, en bleef daar tot hij in 1883 het voorrecht had den Mozart-prijs te behalen.

Hij vestigde zich nu te Weimar, in welke kunststad bij uitnemendheid, op aandringen van Liszt, de opera „Sakuntala“, den 23 Maart 1884 voor het eerst werd opgevoerd. — Van 1884—1891 was W. kapelmeester te Danzig, Hamburg, Frankfurt a/M. en Mannheim.

In 1891 nam hij de benoeming aan tot „Hofkapelmeester“ en directeur der Symphonie-concerten van de Hof-opera te Berlijn, welke beide betrekkingen hij tot einde 1897 bleef vervullen. Hij bedankte toen voor de eerste functie en aanvaardde behalve de leiding van de Berlijnsche concerten, die van het Kalm-orkest te Munchen terwijl hij sedert dien als gast-dirigent in tal van steden der oude en nieuwe wereld optrad.

Weingartner's werken zijn: „Malawika“ (opera); „Genesius“ (opera); de Symphonische gedichten „King Lear“, „Das Gefilde der Seligen“; de muziek voor Sophocles' „Antigone“ (koper en harp); twee Symphonieën; een Strijkkwartet; liederen en transcripties voor orkest, (Invitation à la Valse van Weber, enz.)

Behalve deze composities verschenen van Weingartner's hand: „Die Lehre von der Wiedergeburt und das musikalische Drama“; „Ueber das Dirigiren“; „Bayreuth“ en „Die Symphonie nach Beethoven“.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP:

„De Nieuwe Muziekhandel”,
AMSTERDAM, Leidschestraat 46.

➡ Rijkste sorteering in Nederland. ➡

Specialiteit van goedkope Muziek in de beste uitgaven.

L. VAN BEETHOVEN, Sinfoniën.

Kleine Orkestpartituren, Musikführer.

Bewerkingen voor Piano 2-handig, 4-handig, Viool en Piano.

Photographiën, Etsen, Kleurendrukken van

L. VAN BEETHOVEN en FELIX WEINGARTNER.

Fabriek van Strijkinstrumenten en Strijkstokken.

Atelier voor reparatie van Strijkinstrumenten.

Eenig Dépôt der Strijkstokken, Vigneron en Sartory.

CONCERT-ARRANGEMENTEN.

TELEPHOON No. 1321.

TELEGRAM-ADRES: „MUZIEKLEVEN”.

P. C. PAERELS

ROKIN 128 over de Ned. Bank,
AMSTERDAM.

Fabriek: Rokin 87—89.

AMEUBLEMENTEN, STOFFEERINGEN.

Complete INRICHTINGEN in alle stijlen.

— Telefoon 4541. —

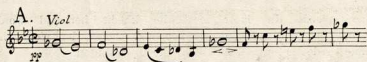
SYMPHONIE N°. 4.

Een enthousiast dirigent moet eens gezegd hebben: „de Symphonie van Beethoven die ik dirigeer of hoor, is voor mij op dat oogenblik altijd de mooiste”. Daarmede is de overweldigende macht van Beethoven's genie kernachtig gekarakteriseerd, want elke van die Symphonieën kan als volmaakt voorbeeld van dien kunstvorm gelden, hoe verschillend haar karakter ook is, van dat harer zusteren.

Zeker is het eene der meest bewonderenswaardige hoedanigheden van den meester, dat hij negen maal denzelfden vorm voor deze scheppingen aanwendde, en telkenmale een volstrekt zelfstandig, geheel bijzonder werk wist te geven.

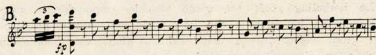
It is alsof de geest die drie jaren vroeger, in smartvol voortbrengen de geweldige *Eroica* wrochtte, thans in deze 4de Symphonie—zijn evenwicht terugvond in eene afwisseling van intiem-zachte droomerijen en jeugdig-krachtige uitgelatenheid.

De aanvang (*Adagio*) is schemerachtig geheimzinnig. Tegen een lang uitgehouden bes van de blaasinstrumenten, speelt het quartet (*unisono, pianissimo*):

Aarzeland en zoekend, met afgestooten klanken, gaan de violen voort (klagende fagot-klanken maken hier een zeer bijzonder effect) en eene herhaling van den aanvangszin wordt voorbereid. Verrassend is hier eene plotselinge uitwijking naar B, gr. f.; met eene canonische motief-bewerking van violencellen en bassen, wordt eene modulatie naar A (als dominante van D) tweegebracht.

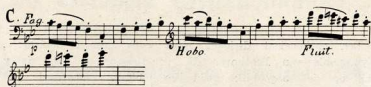
Als alles gaat zwijgen en rusten, herhalen de violen drie-maal, ieder keer sterker, een hooge A; plotseling valt het geheele orkest, fortissimo, in met het dominant-accord van Bes; het tempo verandert en met het volgende thema:

zet, in juichenden overmoed, het eerste allegro in.

Een zij-satz, waarin de fagotten het hoofd-motief aanduiden en de violen versierende achtsten-figuren uitvoeren, en eene (ff) herhaling van het hoofdthema bereiden het volgende

thema van eigenaardige bekoorlijkheid voor:

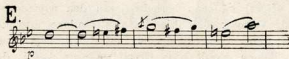

Een daarop volgende unisono-passage der strijkinstrumenten, in afgemeten halve noten voert naar een mooien canon van clarinet en fagot:

eene episode die later met alle kracht herhaald wordt, waarna nog een markant gesyncopeerd thema der violen het eerste gedeelte van den „Satz” komt afsluiten.

De doorwerking is geheel en al gebouwd op motieven van 't hoofdthema, waarbij — merkwaardige bijzonderheid! — een geheel nieuw, en allerbekoorlijkst zangthema:

dat tusschen strijk- en blaasinstrumenten afwisselt, zich komt voegen.

Van zeer groote werking is ook de teruggang naar het hoofdthema met de verrassende modulatie en den mooi voorbereiden, spannenden climax.

De herhaling geeft tot geene bijzondere opmerkingen aanleiding. Aan het slot is een kort Coda aangebracht dat met een groot crescendo, in den helderen glans van hoorns en trompetten, den satz ten einde voert.

Het Adagio is een van die zeldzaam voorkomende stukken, zooals zelfs het grootste genie ze slechts zelden scheppen kan; een stuk zoo heerlijk, zoo volmaakt in ieder opzicht, dat men zou durven vragen of Beethoven het wel ooit, in een zijner andere werken overtroffen heeft!

De tweede violen vangen aan met:

een schijnbaar onbeduidend motief, dat evenwel en als begeleidings- en als zelfstandig optredend figuur, veel beteekenis krijgt. Hoofdthema, door de violen gespeeld, is:

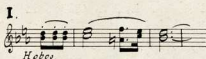
de herhaling ervan geschiedt door de blaasinstrumenten.

Eene modulatie-periode met golvende figuren van 32ste noten voert naar Bes gr. t., waarin de clarinet eene melodie voordraagt, die den door Brahms aan dat instrument gegeven eerenaam: „de primodonna van 't orkest”, volkomen rechtvaardigt.

Als Coda volgt eene passage waar de bassen het aanvangsmotief (A.) spelen; de andere strijkinstrumenten, in klimmende opeenvolging, van af de violoncellen:

en de blaasinstrumenten:

Eene overgangsperiode over (F.) voert naar den aanvang terug: het hoofdthema (G.) wordt weer door de violen gespeeld, maar thans versiert met triolenfiguren; eene interessante afwijking naar Ges gr. t. volgt, waarna met eene modulatie (waarvoor F., en de eerste maat van G. gebruikt worden) de terugkeer tot het hoofdthema wordt voorbereid.

Wanneer in de herhaling de plaats, analoog aan H. en I. in het eerste gedeelte van 't Adagio, bereikt is, wordt de daarin verwerkte figuur H. verder uitgewerkt en een zeer kort Coda daaraan verbonden. Nog even klinkt het hoofdmotief in de blaasinstrumenten en nadat de pauken, geheel alleen, pianissimo F. hebben laten hooren, sluit het mooie stuk met forsche accoorden.

K. *Allegro vivace*

L.

Het Trio (un poco meno Allegro) is van een rustiger karakter. De mooie zang van de blaasinstrumenten:

Een eigenaardig stuk is het finale: met rustelooze zestienden-figures vangt het aan:

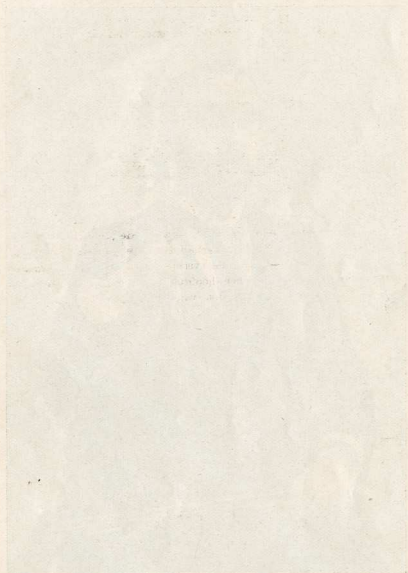

tweestemmig gaan de violen verder:

ERAM ELDERING.

en deze beweging beheerscht het geheele stuk, uitgezonderd een paar plaatsen waar het aan een meer zangerig karakter wordt onderworpen; zoo o.a. waar de hobo het tweede thema:

inzet.

Van een krachtig effect is het Coda-motiefje:

waarmede het eerste gedeelte van den satz eindigt.

De doorwerking gebruikt in hoofdzaak de zestienden-figures van het hoofdthema, en de herhaling in de gewone. Een Coda vol verrassingen — o.a. de verbreedende en steeds trager wordende beweging van het hoofdmotief, onmiddelijk voor het einde — is een waardig slot van het opgewekte stuk.

VIOOL-CONCERT.

Op 23 December 1806 vond in het „Theater an der Wien” te Weenen een concert plaats, gegeven door den 1sten violist en dirigent aan dat theater, Franz Clement, waarin deze voor de eerste maal het Viool-concert (Op. 61) van Beethoven voordroeg.

Deze Clement schijnt een violist van meer dan gewone beteekenis te zijn geweest; in de eerste plaats blijkt dit reeds uit de omstandigheid dat Beethoven hem dit stuk, bij de eerste uitvoering ervan, toevertrouwde: in de tweede plaats uit het feit dat hij het stuk van 't notenblad spelen moest, omdat het in de repetitie nog niet geheel voltooid was!¹⁾ Hij moet dus een gedeelte van het moeilijke stuk, bijna zonder eenige voorbereiding gespeeld hebben!!

Of wellicht in dien tijd de eischen minder hoog waren? of Beethoven, zoo hij zijn werk eenmaal in een vertolking die wij thans als maatstaf aanleggen, met die van Clement tevreden zou zijn geweest? Wie zal op deze vragen het antwoord geven? Te constateeren valt alleen maar dat het concert nog steeds als proefsteen geldt; voor den violist, om de moeilijkste technische opgaven, zoowel als voor den kunstenaar om zijn diepen, innig muzikalen inhoud, en dat zijn bijna honderd-jarige ouderdom nog niets heeft doen verminderen aan de aantrekkelijkheid en bekoring die het — goed voorgedragen — op de hoorders uitoeft.

Evenals in de drie laatste Piano-concerten, is in dit Viool-concert het orkest niet alleen begeleidend, maar ook zelfstandig, symphonisch aangewend en geeft aan het concerteerende solo-instrument juist daardoor, en door de bescheiden, nooit opdringende behandeling, een bijzonder relief.

Het gebruikelijke lange tutti, een exposé van den thematischen inhoud van het stuk, gaat vooraf aan het intreden van de solo-viool-partij.

De pauker vangt aan met:

Deze vier, schijnbaar onbeteekenende kwartnoten, hebben behalve als inleiding tot het hoofdthema nog beteekenis als zelfstandig motief, en worden in den loop van het stuk herhaaldelijk als zoodanig aangewend.

¹⁾ „Waseliewski” L. v. Beethoven dl. II bladz. 42.

Het hoofdthema: —

is aanvankelijk aan de houten blaasinstrumenten toevertrouwd. Als tweede groep vinden wij, door clarinet en fagot voorgedragen:

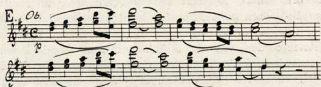

Deze frase, driemaal herhaald voert naar onverwacht en verrassend optredend forte in Bes gr. t.:

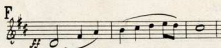
van waaruit eene modulatie, naar D. gr. t. terug, gemaakt wordt.

Nu treedt het tweede hoofdthema op:

eerst voorgedragen (in D. gr. t.) door hobo's, clarinetten en fagotten (de 1e violen laten voortdurend de vier kwarten van A. hooren), later door 1ste en 2de violen in octaven in d. kl. t. terwijl violoncellen en altén eene contrapunteerende triolen-begeleiding uitvoeren.

Als laatste, nieuw motief in dit tutti vinden wij:

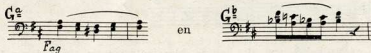
afwisselend tusschen 1e violen en bassen.

Dan staakt plotseling alle beweging op het Dominant-accoord

Wat thans volgt is eene herhaling — hier en daar wat meer uitgebreid — van 't geen het eerste tutti ons bood. Meestal is 't zoo ingericht dat de solo-viool de thema's aan geeft en wanneer het orkest ze overneemt, ze omspeelt met eenvoudig, maar sierlijk en melodieus passagewerk.

De doorwerking vangt — ouder gewoonte — aan met eene korte herhaling van 't eerste tutti; wanneer de solo-viool weer aan 't woord komt ontstaan enkele prachtige combinatiën.

In de eerste plaats de triolen-passages van de solo-viool verbonden met de door de fagotten gespeelde motieven:

genomen uit de 3de maat van het hoofdthema; dan het mooie thema in g. kl. t. gespeeld door de solo-viool:

waartusschen door eerst 2 hoorns, dan 2 fagotten en eindelijk trompetten en pauken de bekende vier kwarten (A.) laten hooren.

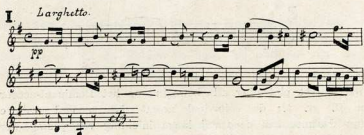
Hier bereikt Beethoven met zeer beperkte middelen, effecten van aangrijpenden aard.

Wanneer het thema na de doorwerking teruggekeerd is, heeft de satz zijn gewoon verloop, dat tot geene bijzondere opmerkingen aanleiding geeft; aan het eind is gelegenheid een cadenz aan te brengen, en na deze sluit een kort coda den satz af.

(Hier dient even gewezen op het heerlijke effect dat het thema bij zijne intrede na den cadenz maakt, wanneer het door zachte pizzicato-accorden van de strijkinstrumenten begeleid wordt).

Het tweede gedeelte „Larghetto” is weer een van die Beethoven'sche wonderen! Eenvoudige motieven; eene instrumentatie waarvoor behalve de strijkinstrumenten slechts clarinetten, fagotten en hoorns (van elk één paar) aangewend worden, en toch eene innigheid van uitdrukking, eene weelde van klanken die den satz, al is 't na slechts eenmaal hooren, onuitwisbaar in 't geheugen griffen.

In een pianissimo, door dempers nog verzacht en omfloersd, vangen de strijkinstrumenten aan met:

dadelijk wordt dezelfde zin herhaald; de hoorns zetten in, de clarinet vervolgt de melodie, de solo-viool varieert ze met zestienden-figuren.

Eene tweede herhaling volgt; thans is de melodie aan de fagot toevertrouwd, terwijl de figuren van de solo-viool sneller zijn dan te voren.

Nog eens treedt het geheele thema op (forte, in alle instrumenten) en daarna komt iets nieuws. Voorafgegaan door eene inleidende passage klinkt van de solo-viool:

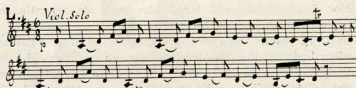
Het is eene mooie, melodieuze passage, waarvan de eenige fout is dat ze zoo kort is, want reeds na 10 maten komt het hoofdthema terug, maar weer anders gevarieerd, n.l. de melodische lijn in de partij van de solo-viool, in de strikinstrumenten eene geniaal gevonden pizzicato-begeleiding, een vondst die deze passage tot een unicum stempelt.

Nog eenmaal komt K. terug, ook dit iets rijker gefigureerd, en rustend op zachte accoorden van clarinetten en fagotten.

De viool uit zich in nog eenige maten van figureerende passages; de hoorns duiden even (gedempt) het aanvangsmotief van I. aan; de violen herhalen 't als een echo.

Plotseling nemen alle strikinstrumenten fortissimo het motief over, en moduleeren met een ruk naar de dominante van D.

Door de solo-viool wordt een verbindende cadenz voorgedragen en deze voert (zonder dat het Larghetto afsluit) onmiddellijk naar:

het hoofdthema van den laatsten satz, een opgewekt stuk in Rondo-vorm.

Aan 't eind van dit thema komt nog één soort van refrein:

dat het overal waar het optreedt, vergezelt.

Wanneer de solo-viool het thema tweemaal gespeeld heeft, eenmaal in lage en eenmaal in hooge ligging, wordt het door 't geheele orkest overgenomen en verder uitgesponnen, in eenen zin waar aan 't eind dit karakteristieke motiefje:

voorkomt.

Wanneer de viool weer aan 't woord komt, is het om samen met de hoorns:

de overgangs-periode naar het tweede thema te beginnen.

Dit, maar korte, thema wordt weer door brillante viool-passages gevolgd; enkele instrumenten in het orkest duiden even de aanvangsmaat aan van L. en bereiden zóó den terugkeer van dat thema voor.

Na eene expositie hiervan, zooals in den aanvang van het rondo, komt eene modulatie naar g. kl. t. en in dien toonaard een middensatz in liedvorm.

Telkens wanneer de solo-viool een zin gespeeld heeft, wordt ze door de fagot herhaald terwijl dan weer de figuratie aan het solo-instrument wordt toevertrouwd.

Geleidelijk wordt nu een teruggang naar den hoofdsatz bewerkstelligd, en die (in den gewonen vorm) herhaald. Ook in dit gedeelte moet een cadenz gespeeld worden, die in een langen triller eindigt, waartegen zich weer even 't hoofdtthema laat hooren. Zeer treffende modulatiën voeren naar As gr. t.; even kunstig moduleert de solo-viool dan weer naar D. gr. t. terug.

Nog eenmaal wordt het hoofdtthema, met de twee eerste maten, door de hobo aangeduid; allergeestigst antwoordt de viool in tegenbeweging, en daarna jilt alles, even opgewekt van zin als in den aanvang, naar het slot.

SYMPHONIE N°. 5.

Geene Symphonie van Beethoven die zóó populair geworden is als deze: geene die jaarlijks zoovele uitvoeringen beleeft!

En hoe verblijdend nu dit verschijnsel ook moge zijn, toch is het voor een gedeelte moeielijk te verklaren, want in de meesten der andere Symphonieën is een thematisch materiaal verwerkt dat minstens even gemakkelijk „in 't gehoor valt”, terwijl met uitzondering van de Eroïca en de IXde geene Beethoven'sche Symphonie een inhoud kan aanwijzen zóó diep van gedachte; zóó grootsch van conceptie; zóó geniaal van uitvoering.

Blijkt het dus dat trots al die eigenschappen die dit werk voor de groote schare minder gemakkelijk te begrijpen moesten maken, het toch zulk eene groote populariteit geniet; blijkt het dat zelfs velen, die nog in 't duistere stadium verkeeren van al wat „klassiek” heet, te haten, zich voor de macht van deze Symphonie buigen, dan kan dit alleen worden toegeschreven aan de alles overheerschende macht van het genie dat ze schiep.

Het is begrijpelijk dat dit belangrijke stuk, waarvan de inhoud zóóveel echt menschelijke gewaarwordingen en harts-tochten weerspiegelt, velen in de verleiding bracht een bepaald onderwerp, een programma er acht te zoeken.

Zoo wordt dan gewoonlijk het, door niets bewezen, verhaald gedaan dat Beethoven onder de aanvangsnoten zou hebben geschreven „so klopf das Schicksal an die Pforte”.

Dat is zeker mooi gedacht, en volkomen in overeenstemming met het karakter van het eerste gedeelte, maar... daartegenover staat eene mededeeling van Carl Czerny, den man met wien Beethoven jaren lang verkeerde.

Deze verhaalt dat Beethoven, volgens zijne eigene verklaring, op dit motief gebracht was door een goudvink die hij, op een van zijne geliefde zwerftochten in veld en bosch, iets dergelijks had hooren fluiten.

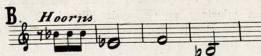
Wat hiervan waar is valt niet meer uit te maken, en doet ook eigenlijk niets ter zake. Niet de aanleidende oorzaak, maar het kunstwerk zelf heeft onze aandacht, en mocht dan al de oorsprong van de muzikale gedachte bij 't goudvinkje te vinden zijn, dan zij — nu nog — het diertje drierwef gezegend, omdat door zijn toedoen een kunstwerk ontstaan is, waaraan honderduizenden zich verkwikt en gesterkt hebben, en waardoor zeker nog velen na hen, tot in lengte van dagen, oogenblikken van zalige verrukking zullen genieten.

Hard en onverbiddelijk als 't noodlot, treedt het hoofdthema op:

(men leze wat Wagner omtrent dit thema en de beide „fermaten” schrijft in zijn opstel „Ueber das Dirigiren (Ges. Schr. Bd. VIII) en wanneer nu, na de tweede fermate, de Satz verder gaat, dan doet zich een wonder aan ons voor: dan blijkt dat dit deel van bijna 500 maten lengte, geheel en al gebaseerd is op dat ééne motief van 4 tonen!

Wel treedt een tweede thema op:

maar het begint met diezelfde 3 achtste-noten, en wordt bij voortduring door het hoofdmotief (in de bassen) vergezeld:

Dat ook het melodische, het zangerige element niet verwaarloosd is, blijkt uit de voortzetting van het tweede thema door de violen:

Alles wat in dezen Satz nu verder volgt is bewerking van het hierboven aangeduide materiaal, maar steeds voert het kleine motiefje van den aanvang de opperheerschappij.

Of er een Coda-motiefje over accoord-tonen (slot van 't eerste gedeelte: blaasinstr.) van gevormd wordt; of het tot grondslag dient aan eene diatonische figuur (in de doorwerking) altijd treedt het als hoofdzaak naar voren, en trekt onze aandacht.

Eenige bizonder opmerkenswaardige plaatsen dienen nog te worden aangewezen: zoo de kleine cadenz voor hobo-solo even na den terugkeer van het hoofdthema na de doorwerking; de plaats, analoog aan die waar in den aanvang de violen een lange G² aanhouden (men leze ook hiervoor Wagner); dan de plaats vóór 't laatste Coda intreedt, waar schijnbaar eene maat te veel is, en juist dientengevolge door het verschoven metrum, een geweldig effect verkregen wordt; en ten slotte het Coda zelf dat met onweerstaanbaar geweld alles meesleept.

Bij iedere uitvoering van dit stuk wordt de indruk bevestigd dat een zoodanig meesterstuk van bouw en motief-bewerking, in de geheele orkest-literatuur zijn gelijke zoekt.

Het nu volgende Andante con moto, mag eene idealiseering van den variatievorm genoemd worden.

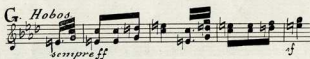
Twee hoofdthema's, rythmisch aan elkaar verwant, vormen den grondslag:

met de voortzetting door de violen:

en het marsch-achtige:

Alten en violen zetten het thema in; de violen besluiten het. Daarop volgt, eerst piano in As gr. t., later in glansrijk forte, met pauken en trompetten, het marsch-thema G. Eene droome-rige passage voert naar As terug en de eerste variatie van het thema treedt op. Wat nu volgt is een getrouwe herhaling van het eerste gedeelte, maar gevarieerd en rijker in rythmus.

De tweede variatie in alten en violoncellen volgt nu; le violen, later contrabassen nemen ze over en alles sluit af op een lang-aangehouden es.

Aarzelende pianissimo-accorden van de strijkers volgen; clarinet en fagot duiden fragmentarisch het hoofdmotief aan. De fluit neemt het over; in de volgende maat voegt de hobo zich daarbij; de clarinetten beginnen eene maat later, maar nu in tegenbeweging en deze vier blaasinstrumenten voeren samen een bekoorlijk samenspel uit.

Later komt dan weer G., maar nu door de verlenging van den slottoon van 't motief, in perioden van drie maten omgezet. Vervolgens brengen fluit, clarinet en fagot, met zachte accoord-figuren van de 1ste violen begeleid, het hoofdthema, maar nu in as kl. t. en meer kort-afgebroken voorgedragen.

Wanneer dan nog eens het hoofdthema (E.) optreedt, is het in een krachtig ff en met allerlei canonische imitatiën van de blaasinstrumenten verrijkt.

Van onovertef bare innigheid is dan nog eene passage aan het slot van het stuk, waar F. nog eens optreedt maar thans zóó dat de tweede helft van den zin een octaaf hooger gelegd wordt dan in den aanvang.

Nog even laten clarinetten en fagotten het hoofdthema hooren; een krachtig crescendo voert dan naar de forsche slotaccorden.

Het volgende gedeelte geeft eene stemming weer, geheel verschillend van het Andante.

Het hoofdthema, aangevangen door bassen en violoncellen:

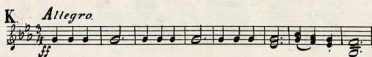

ten einde gespeeld door de violen:

toont een door smart en kommervollen druk geteekend gelaat.

Het neventhema van de hoorns:

is als eene energieke poging om aan den druk te ontkomen, maar het blijft een voortdurende strijd; een wisselen van stemmingen.

Even trachten de violen met:

darteler klanken ingang te doen vinden, maar zonder er in te slagen de stemming te verbeteren: met K. sluit de hoofdsatz bruusk af.

In 't Trio hebben kracht en energie de overhand. De bassen zetten met:

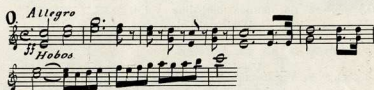

een fugato in dat door de andere strijkers overgenomen en steeds hooger gevoerd wordt.

In 't tweede gedeelte eene eigenaardige passage: 't is alsof de bassen den draad van 't verhaal kwijt zijn. Tweemaal zetten zij 't motief in, om 't weer even spoedig af te breken, en eerst de derde maal gelukt het hun de zaak weer in gang te brengen.

In de herhaling van dezen satz worden de aanvankelijk forse klanken steeds zachter; met een lang diminuendo wordt de terugkeer van den hoofdsatz voorbereid.

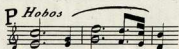
Al zijn de motieven de zelfde gebleven, er spreekt thans een geheel verschillend karakter uit. Aarzelend kort is wat vroeger beslist doorklonk; bij de afgestooten fagottonen voegt zich een pizzicato van de violoncel, en zóó krijgt het thema eene geheel verschillende physionomie. Ook het nevenmotief (K.) dat de hoorns zoo overtuigend voordroegen, weerklinkt nu schuchter van de clarinet. Zoo gaat de satz langen tijd door: steeds korte klanken, zonder eenige schakeering pp voorgedragen. Plotseling houdt alles stil met een verrassend accoord van As; alleen de pauken geven een kloppenden rythmus aan. Na 12 maten trachten de violen het hoofdthema (H.) nog even ingang te doen vinden, maar zij blijven alleen, stijgen steeds hooger, altijd met hetzelfde, uit H. genomen motief, en een kort maar heftig crescendo voert naar:

het jubelende hoofdthema van 't finale dat met onweerstaانبare, elementaire kracht losbarst.

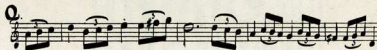
Nu is 't noodlot overwonnen! Uit alle thema's spreekt kracht, opgewektheid en levensvreugd!

Na de lange expositie van het eerste thema volgt als neven-motief:

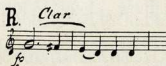

waarmee de modulatie naar G. gr. t. gemaakt wordt.

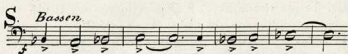
Als tweede thema komt dan:

als Coda:

In de doorwerking levert Q. het voornaamste materiaal. Tot groote beteekenis komt ook een motief, dat bij 't eerste optreden van Q. slechts bijzaak was, maar waaraan hier, in de doorwerking eene zeer belangrijke rol is toebedeeld:

In alle instrumenten treedt het successievelijk op; eindelijk brengen hoorns en trompetten den glans eraan en een machtig fortissimo in G. gr. t. kroont deze indrukwekkende episode.

Nu verwacht men eene herhaling van 't hoofdthema, zooals de gebruikelijke Symphonie-vorm dat meebrengt, maar den hoorders is eene verrassing bereid; schuchter en zacht wordt het bekende motief uit den derden satz (K.) even aangeduid, maar ook slechts even, weer treedt in glans en luister (O.) op, en de gewone herhaling volgt.

Een zeer lang Coda besluit den satz. Het motief:

krijgt daarin groote beteekenis; ook (R.) vervult nog eene belangrijke rol, wanneer het gebruikt wordt als hoofdmotief voor 't laatst Presto. Ten slotte komt het hoofdthema (O.) nog even als Canon tusschen boven- en onderstemmen, waarna niet-eindigenwillende C-accorden in glans en glorie het stuk doen eindigen.

Wat geeft
den
doorslag?

IVENS & Co

FOTO-
TOESTELLEN.

ROKIN 164 bij de Munt.

Hofleveranciers van H.M. de Koningin.

NED: LLOYD

KAPITAAL f. 4,000,000.

**INBRAAK-
VERZEKERING**

DIRECTEUR, J. ter MEULEN Jr.

Heerengracht 248, AMSTERDAM.

**THE LONDON
TOILET CLUB-CY.**

Directeur: CHARLES BRANDES.

27 Leidschestraat, | 61 Noord-Blaak,
AMSTERDAM. | ROTTERDAM.

Intercommunaal Telefoon 1184.

Specialiteit van
ARTISTIEKE HAARWERKEN,
in alle prijzen,

MODELLEN EN NUANCES STEEDS VOORRADIG,
gereed tot directe aflevering.

TIEN GERESERVEERDE

Shampooing en Kapsalons.

Hôtel-Café-Restaurant

„MILLE COLONNES”

Rembrandtsplein 11-15, Amsterdam.

Logis met ontbijt vanaf fl 2.

ELECTRISCHE VERLICHTING.

Diners 5-8 uur vanaf fl. 1.25 en hooger.

CENTRUM DER STAD.

60 Kamers.

V. GOETHEM & NEUTEBOOM,

Prop^s.

Vraagt alom de Sigarenmerken:

Erminie	2 ct.
Aranda.	2½ ct.
Lo Mejor (Vorstenlanden)	2½ ct.
Flor fina	3 ct.
Moppie.	3 ct.
El Decoro.	4 ct.
Golosina	5 ct.
Premiada	6 ct.
Apollo	8 ct.

Ze zijn beslist de beste.

SCHINKELHAVEN, Amstelveenscheweg.

AANGENAME UITSPANNING.

Iederen Donderdag en Zondag Matinee's en Concerten

TE GEVEN DOOR

het Amsterdamsch Stedelijk Schutterij-Orkest,

Luitenant-Kapelmeeester de Heer M. WOLTERS.

Diploma's toegang gevende voor alles (ongeveer 60)
Matinée's en Concerten voor Heer en Dame à **f 3.—**, extra Dames-
kaart à **f 1.—** plus 5 pCt. sted. bel., verkrijgbaar aan Schinkelhaven
en bij „De Nieuwe Muziekhandel”, Leidschestraat 46.

Aanbevelend, **D. TEN NAPEL.**

N. Z. VOORBURGWAL 347.

STEMPELFABRIEK en GRAVEERINRICHTING
Magazijn: St. LUCIËNSTEEG 1.

Telefoon
4665

Gestigd
1865

Fabrieksmerk

Fabriek en

Fabrieksmerk

Kantoor

N. Z. VOORBURGWAL 347
naast gebouw NIEUWSBLAD voor NEDERLAND

AMSTERDAM.

Caoutchouc-Stempels binnen 6 uur gereed.

DE TELEGRAAF

OCHTEND- en AVONDEDITIE

met Zondagsblad en bijblad „Voor de Jeugd”

f 3.— per kwartaal franco door het geheele land.

Medewerkers, o. a.:

Muziek . . . . . OTTO KNAAP en HERMAN RUTTERS.

Tooneel . . . . . A. MORESCO, CARL CORVEY en. . . „UILTJE”

Beeldende Kunsten . DE WALPORTSHEIM.

Kunstnijverheid . . . . . E. THORN PRIKKER.

Gedrukt bij de Erven H. van Munster & Zoon.

e2.080a